

výsadky (každý v hodnotě divize) k zachycení mostů přes kanály a řeky Maas a Rhein a tak zabezpečit postup 2. anglické armády k obejití německé opevněné Siegfriedovy linie. Anglickým tankovým vojskům se podařilo spojit se dvěma prvními výsadky, shozenými do menší hloubky. Přesto však nedokázaly proniknout do prostoru Arnhem, kde bojovala jedna výsadková divize. V důsledku toho skončila operace nezdarem a anglické armádě se podařilo překonat Rhein až za šest měsíců.

Tento i další příklady svědčí o tom, že plánovat shoz (vysazení) vzdušného výsadku, zvláště velkého, není možné bez jistoty, že do prostoru jeho činnosti včas vyjdou rychlé svazky útočících vojsk. Kromě toho použití vzdušných výsadků, nucených vést bojovou činnost v týlu nepřítele na vlastní pěst, nemůže mít vliv na průběh a výsledek útočné operace (boje).

Nepřetržitě udržování **dobře organizované součinnosti** všech sil a prostředků, které se zúčastňují výsadkové operace i s pozemními vojsky, která útočí čelně, zásadním významem napomáhá úspěšnému uskutečnění obchvatu nepřítele ze vzduchu. Nejmenší její narušení, zejména ztráta spojení výsadků se součinnostními svazy a svazky, může mít za následek

obtížnou situaci výsadku; může vést i k velkým ztrátám, způsobeným prostředky ničení nejen nepřítele, ale i vlastních vojsk. Tak tomu bylo při vedení sicilské a normandské výsadkové operace angloamerických vojsk.

Společné velení výsadkům a všem silám a prostředkům, které se zúčastní jejich použití, podpory a zabezpečení, bude uskutečňovat velitel a štáb operačního svazu pozemních vojsk, který vede útočnou operaci. To umožní nejlépe řešit otázky součinnosti vzdušných výsadků s útočícími vojsky, letectvem, raketovými vojsky a dělostřelectvem i se svazky a útvary jiných druhů vojsk a speciálních vojsk.

Hlavním cílem organizace a uskutečnění širokého obchvatu nepřítele ze vzduchu je tudíž napomáhat svazkům a svazům pozemních vojsk při vedení útočných bojů a operací ve vysokých tempech a při ničení nepřítele v krátké době.

Dobře připravené, včasné, překvapivé a opakované použití vzdušných výsadků v nezbytné těsné součinnosti s útočícími vojsky, letectvem, raketovými vojsky a dělostřelectvem umožní útočící straně spolu s vedením silných palebných úderů působit do celé hloubky obrany nepřítele k narušení její operační odolnosti. To ve značné míře ulehčí plnění útočných úkolů v krátké době.

Manévr dělostřelectvem

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek maršála dělostřelectva G. E. Peredelského, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 11/1982.

Sovětské vojenské umění považuje manévr vojsky, silami a prostředky, včetně **manévru dělostřelectvem**, za jeden z důležitých principů přípravy i vedení operace a boje. Jeho podstata tkví v **organizovaném, utajeném a rychlém přesunu dělostřelectva v průběhu bojové činnosti na nový směr nebo do nového prostoru k zaujetí výhodného postavení vůči nepříтели a k vytvoření potřebného uskupení dělostřelectva, které by zabezpečilo rozhodné soustředění palby na nejdůležitějších směrech ke společlivému zničení nepřítele v nejkratší době.**

V závislosti na cílech, plněných úkolech, množství dělostřeleckých sil a prostředků, stupňů velení, které organizují manévr a hlavně na jeho výsledcích může mít taktický, operační a strategický charakter. Každý druh těchto manévru má své charakteristické zvláštnosti.

Taktický manévr dělostřelectvem vytváří podmínky, které zabezpečují nejlepší splnění taktických úkolů vojsky v boji. Je uskutečňován organickými a posilovými dělostřeleckými útvary a jednotkami svazku (útvary) v těsné palebné a taktické součinnosti s dalšími silami, které

se zúčastňují boje. Tento manévř je organizován na základě rozhodnutí velitelů vševojskových svazků a útvarů.

Operační manévř dělostřelectvem je uskutečňován na základě zámyslu a rozhodnutí velitele svazu k úspěšnému dosažení cílů operace nebo ke splnění dílčích úkolů a je veden organickými a posilovacími dělostřeleckými silami a prostředky.

Strategický manévř dělostřelectvem, vedený na jednom nebo mezi různými válčišti, zpravidla mohutnými uskupeními dělostřelectva, je organizovaný a řízený nejvyšším vojenským velením. Jeho hlavním obsahem je soustředění značného množství dělostřelectva na rozhodující směrech ke spolehlivému palebnému umlčení a k zabezpečení rychlého a úplného zničení hlavních uskupení nepřítele v součinnosti s dalšími vojsky, silami a prostředky, které se zúčastňují operace a dosáhnou strategických výsledků.

Manévř dělostřelectvem může být uskutečňován jak po vlastní ose (na organických bojových a dopravních prostředcích), tak s využitím železniční, vodní a vzdušné dopravy. V prostoru bojové činnosti uskutečňuje dělostřelectvo manévř zpravidla po vlastní ose (pochodem). V závislosti na cíli a podmínkách situace může být z týlu k frontě, podél fronty a z fronty do týlu. Je používán ve všech druzích boje.

Mezi nejdůležitější požadavky na organizaci manévru patří:

- soulad rozhodnutí k jeho uskutečnění s podmínkami vzniklé situace,
- jednoduchost zámyslu,
- vyčlenění dostatečných sil a prostředků pro manévř a jeho zabezpečení,
- včasnost, rychlost, utajení a překvapivé vedení,
- přesná součinnost všech vojsk, sil a prostředků, které se zúčastňují manévru a jeho zabezpečení,
- spolehlivá obrana proti pozemním a vzdušným úderům nepřítele,
- všestranné operační (bojové), speciální, týlové a technické zabezpečení,
- stálé a pevné velení.

Umění přípravy a vedení manévru dělostřelectvem s cílem jeho soustředování na hlavních směrech překonalo dlouhou cestu svého rozvoje. Plné dokonalosti však dosáhlo v letech Velké vlastenecké války. Způsoby manévru v průběhu války nabývaly na nové kvalitě a jeho rozsah neměl v dějinách obdoby.

První, nejtěžší období války bylo seriózní zkouškou a současně s tím krutou

bojovou školou pro celý důstojnický sbor dělostřelectva. V důsledku snížení výroby dělostřelecké výzbroje, které bylo způsobené evakuací průmyslu na východ, a značných ztrát na frontě, nedokonalé organizační struktury útvarů a jednotek, prostředků a metod velení, měl manévř převážně **taktický charakter**. Bylo to podmíněno mnoha příčinami. Vrchní hlavní velení a velení svazů neměly dostatečné množství záloh dělostřelectva. Ve složení dělostřeleckých útvarů a jednotek bylo dost zastaralých děl, děl malé ráže, pomalých tahačů a koní. To podstatně snižovalo pohyblivost dělostřelectva, ztěžovalo a omezovalo jeho manévř.

V operacích prvního období války bylo většinou používáno takových forem manévru, jako vyvedení dělostřelectva na týlové čáry společně s odcházejícími svazky a útvary, samostatný přesun (většinou po železnici) nevelkého množství samostatných pluků a oddílů ze zálohy vrchního hlavního velení z týlu k frontě a k posílení obrany na nebezpečnějších směrech a k zabezpečení protitankových a likvidaci průlomů nepřítele. V rámci frontů byl veden manévř dělostřelectvem v omezeném rozsahu; mezi fronty nebyl prakticky uskutečňován.

Charakteristickým rysem při odchodu bylo to, že centralizované velení bylo ojedinelým jevem dokonce i v rámci dělostřeleckého pluku a skupiny. Pluky a skupiny se zpravidla přemísťovaly po oddílech a bateriích. Při zabezpečování odchodu pěchoty vedly samostatné boje s nepřítelem. Přitom boj s tanky a motorizovanou pěchotou zůstával i nadále hlavním úkolem dělostřelectva. Jeho plnění bylo složitější v důsledku toho, že způsobené velké ztráty v předcházejících bojích se ostře projeví v nedostatku protitankových děl. Proto k boji s tanky nepřítele bylo používáno nejen kanónové, ale také houfnicové a často i protiletadlové a raketometné dělostřelectvo.

V dalším období bylo raketometné dělostřelectvo vysoce manévrovým prostředkem a sovětské velení jej zasazovalo centralizovaně.

I přes nepříznivé a mimořádně složité podmínky prvního období byla obohacena teorie bojového použití dělostřelectva o velké zkušenosti z organizace a vedení manévru, zvláště při činnosti na široké frontě a při omezeném množství dělostřeleckých prostředků. S vedením jednotlivých operací se zvyšovalo mistrovství velitelů při soustředování dělostřelectva manévrem z vedlejších směrů (úseků), začlenění dělostřelectva ze zálohy vrchního

hlavního velení do sestavy hlavního uskupení a rozhodném použití dělostřeleckých útvarů vojsk druhých sledů a záloh k dělostřelecké přípravě a podpoře útoku.

Značnou pozornost věnovalo této otázce vrchní hlavní velení. Na základě získaných zkušeností a zjištěných nedostatků a chyb při soustřeďování dělostřeleckva na nejdůležitějších směrech a při organizaci palebného ničení nepřítele, vydalo dne 10. ledna 1942 vrchní hlavní velení směrnici, kterou zavedlo novou metodu palebného ničení. Byla pojmenována jako dělostřelecký útok. Jeho podstatou byla těsnější součinnost palby dělostřeleckva a jeho manévru s úderem a manévrem pěchoty a tanků od zahájení dělostřelecké přípravy útoku do ukončení průlomu obrany nepřítele i do celé hloubky operace (boje). Splnění požadavků směrnice napomáhalo rozhodnějším soustřeďování dělostřeleckva na nejdůležitějších směrech v mnohých velkých operacích tohoto období války. V důsledku nedostatečného množství dělostřeleckva se ovšem nepodařilo dosáhnout výrazné palebné převahy nad nepřítelem na hlavních směrech. Až do druhé poloviny roku 1942 **narůstal rozsah manévru dělostřeleckem, zvyšovala se hustota děl a minometů na úsecích průlomů svazů a svazků v útoku a na nebezpečných směrech v obraně.**

Zásadní obrat ve tendenci, který nastal po přechodu Sovětské armády do protioútoku u Stalingradu, byl novým obdobím i v rozvoji sovětského dělostřeleckva. Byl základem rozhodné reorganizace, která kvalitativně změnila v následujících letech dělostřelečtvo. To se stalo hlavní palebnou silou sovětských pozemních vojsk.

V roce 1943 se pronikavě zvýšilo množství samohybného protitankového a raketometného dělostřeleckva, kromě toho i dalších kvalitativně nových dělostřeleckých systémů. Dělostřelečtvo bylo vybaveno dostatečným množstvím prostředků mechanické tažné síly a automobilů. To mělo za následek tendenci k dalšímu růstu manévru jak v rámci frontů a armád, tak mezi fronty. V útočných a obranných operacích roku 1943 došlo poprvé k širokému rozmachu **operačního manévru dělostřeleckem ze zálohy vrchního hlavního velení.** Tomu napomohlo vytvoření značného množství nových dělostřeleckých útvarů a svazků ze zálohy vrchního hlavního velení, zvláště divizí a sborů průlomu. Jejich počet se neustále zvyšoval, zlepšovalo se kvalitativní složení a zdokonalovala se organizační struktura. To mělo za následek výrazné zdokonalení celého systému řízení palby a manévru značných

sil dělostřeleckva v operacích. V procesu jejich přípravy byla vytvářena mohutná dělostřelecká uskupení, která vedla hromadné palebné údery v průběhu dělostřeleckého útoku. Po průlomu obrany nepřítele na jednom operačním směru byly dělostřelecké svazky a útvary přesunovány na vzdálenost desítek a stovek kilometrů k zabezpečení nových úderů sovětských vojsk.

O skvělých příkladech operačního manévru dělostřeleckými divizemi sbory průlomu svědčí kurská bitva. Tak na Středním frontu v pásnu 13. armády, která bránila 10 % celkové šířky fronty, bylo soustředěno v důsledku směšného manévru a rozhodného nahromadění asi 35 % veškerého dělostřeleckva frontu, včetně 4. dělostřeleckého sboru průlomu. To umožnilo vytvořit v pásnu armády a na křídlech sousedních armád hustotu do 85–90 děl a minometů, 3,5 bojových vozidel M-8, M-13 a 13,5 raketometů na 1 km fronty.

Ve třetím období Velké vlastenecké války (v letech 1944–1945) dosáhlo umění manévrovat dělostřelečtvem vyššího stupně, byl uskutečněn manévr nejen operačního, ale i **strategického rozsahu.** To umožnilo sovětskému velení vytvářet silná dělostřelecká uskupení, která rozhodným způsobem ovlivnila průběh operací a tažení v celku. Vrchní hlavní velení v červnu roku 1944 přesunulo z prostoru Vjazmy na leningradskou frontu 5. gardovou a 15. dělostřeleckou divizi průlomu. Současně z kišinevského směru přesunulo na karelskou frontu za 8 dní na vzdálenost kolem 2000 km 7. dělostřeleckou divizi průlomu. Po ukončení vyborgské a svirsko-petrozavodské operace (v srpnu roku 1944) uskutečnila 5. gardová a 7. dělostřelecká divize znovu manévr na kišinevský směr, aby se zúčastnila jassko-kišinevské operace.

Teorie a praxe manévru dělostřelečtvem se neustále obohacovala, zvláště však po přechodu Sovětské armády k rozhodné útočné činnosti. Hlavními cíli manévru dělostřelečtvem v útoku bylo:

- vytvoření uskupení, která zabezpečovala vybojování palebné převahy nad nepřítelem a dosažení určeného stupně jeho zničení,
- odrazení nepřátelských protúderů a protiztečí,
- palebné ničení nepřítele při zasazení druhých sledů, záloh a rychlých skupin do sražení (boje),
- včasné přemístění bojových sestav dělostřeleckva v průběhu operace (boje),
- zabezpečení opatření podle plánů operačního maskování při přeskupování vojsk.

Manévr dělostřelectvem v útoku byl uskutečňován jak při přípravě, tak v průběhu operací.

Organizace manévru při přípravě operací byla charakterizována vysokým stupněm centralizace velení dělostřeleckým svazkům a útvarům. Přeskupení velkého množství dělostřelectva ve strategickém rozsahu bylo uskutečňováno na základě rozhodnutí vrchního hlavního velení. To řídilo přípravu k přesunu svazků a útvarů, které byly v jeho záloze. Velkou část otázek, které se týkaly manévru dělostřelectva z jednoho frontu k druhému také řešilo vrchní hlavní velení, zvláště při jeho konání po železnici. To bylo podmíněno nutností přesné organizace součinnosti při přesunu dělostřelectva pásmy frontů, včasným a úplným zabezpečením a vytvořením podmínek pro nerušený pohyb proudů (vlaků).

Manévr dělostřelectvem v rámci frontů a armád byl organizován v souladu s rozhodnutím velitelů. Často však byl manévr v rámci frontu uskutečňován na základě směrnic hlavního velení na plánovanou operaci. Lhůty manévru byly určovány s ohledem na vzdálenost a zvolený způsob jeho uskutečnění (železnici, po vlastní ose, kombinovaným způsobem), vzdálenost svazků a útvarů od nakládacího prostoru, stav komunikací, stupeň působení nepřítelů a jiné faktory.

Plánování manévru dělostřelectvem při přípravě každé větší útočné operace bylo většinou komplikováno tím, že byl zpravidla veden současně s manévrem vševojenských svazů, svazků a také svazků a útvarů jiných druhů vojsk. K jeho vedení byly zpravidla určovány pásma, osy přesunu a železniční tahy. Hlavním plánovacím dokumentem byl plán přeskupení, který se zpracovával většinou na mapě s legendou a přílohami s potřebnými propočty a zdůvodněními. Plán obsahoval:

- prostory a dobu soustředění po ukončení manévru,
- osy přesunu dělostřeleckých svazků a útvarů,
- nakládací a vykládací prostory (stanice),
- pochodovou sestavu,
- výchozí čáry, regulační čáry a doby průjezdu,
- prostory denního (nočního) odpočinku a dobu pobytu v nich,
- organizaci PVO,
- opatření k zabezpečení a velení.

Svazkům a útvarům, které byly přesunovány po železnici se kromě toho stanovalo množství přidělených dopravních prostředků, pořadí a lhůty nakládání, odjez-

du a vykládání, organizace obrany proti úderům nepřítelů ze vzduchu, nejdůležitější opatření k zabezpečení a jení.

Příčná pozornost byla dále věnována plánování a praktickému řešení otázek ženíjního vybudování os přesunu, organizací pořádkové a regulační služby, přijetí přesunovaných svazků a útvarů, přípravě prostorů soustředění, maskování. Byly zpracovávány podrobné grafiky přesunu svazků a útvarů, přijímána opatření k zabezpečení vysoké kázně za přesunu, utajení a včasného uskutečnění manévru.

Manévr dělostřelectvem byl široce organizován také v průběhu operace. Rychlost jeho uskutečnění byla zvláště důležitá při zasazení druhých sledů, rychlých skupin a operačních záloh do sražení, při přenášení úsilí z jednoho směru na druhý a při odražení protíuderů a protiztečí. Např. ve druhém období běloruské operace (5. července — srpen roku 1944) po vyjití sovětských vojsk na čaru Vilnius, Baranoviči byly vytvořeny podmínky k přechodu levého křídla 1. běloruského frontu do útoku. V té době byla hlavní část dělostřelectva na bobrujském směru.

Na základě rozhodnutí velitele frontu byl v období od 5. do 13. července uskutečněn kombinovaný manévr dělostřelectvem (z bobrujského směru) na vzdálenost přibližně 600 km. Dělostřelectvo velké ráže bylo přepraveno po železnici, ráže 122 mm a menší i útvary raketometného dělostřelectva se přesunuly ve dne v noci po vlastní ose na čaru Novograd, Volynsk, dále jen v noci. Délka nočního pochodu dosahovala 100—130 km. Časové intervaly mezi pochodovými proudy útvarů a svazků činily 2—14 hodin. Přesun přesně podle grafikonu byl zabezpečován sestavením pochodových proudů podle druhů vozidel a tahačů. Každý proud měl technickou uzávěru a k zabezpečení doplnění pohonnými hmotami na přesunu byly vytvořeny mezilehlé čerpací stanice s potřebnou zásobou pohonných hmot a mazadel.

Přísná kontrola průběhu manévru, dovedně organizovaná regulační služba, přesně sladěné přijetí a převzetí útvarů a svazků za pochodu zabezpečovalo jejich utajený přesun ve zkrácené lhůtě. Vzdálenost přesunu jednotlivých útvarů a svazků za dobu 16 h dosahovala 200—240 km. Dovedným manévrem, kterého se zúčastnilo kolem 35 000 vozidel byla vytvořena pětinasobná převaha dělostřelectva nad nepřítel. Na úsecích průlomu armády dosahovala průměrná operační hustota 180 děl a minometů na 1 km fronty a maximální taktická hustota 240 hlavních.

V průběhu útočných operací byl manévr dělostřelectvem často uskutečňován k **odrazení protitúderů a protiztečí nepřítelů**. Např. v průběhu kyjevské útočné operace 1. ukrajinského frontu v listopadu roku 1943 se snažila německá fašistická vojska dosáhnout Kyjeva a vedla protitúdry silami několika tankových a pěších divizí. K zesílení protitankové obrany v prostoru Fastov, Fastovec se rozhodl velitel frontu přesunout do pásma 38. armády dvě protitankové dělostřelecké brigády, kanónovou dělostřeleckou divizi od 40. armády, dva protitankové pluky a pluk raketometného dělostřelectva od 60. armády. Tyto svazky za 16–20 h uskutečnily manévr ve složitých komunikačních podmínkách na vzdálenost 100–120 km a svou palbou společně s pěchotou a tanky zmařily všechny pokusy nepřítelů probít se do prostoru Kyjeva.

Významnou a často i rozhodující úlohu při úspěšném odrazení protitúderů tankových uskupení nepřítelů měl včasny a rychlý **manévr protitankovými prostředky**. Např. v berlínské útočné operaci se podařilo německému tankovému uskupení, které vedlo protitúder z prostoru Görzitz, zatlačit útvary 2. polské armády. Vzniklo nebezpečí průlomu nepřátelských tanků do týlu sovětského úderního uskupení. Rozhodnutím velitele frontu byla do tohoto prostoru přesunuta 11. gardová protitanková dělostřelecká brigáda. Tato brigáda za tři hodiny uskutečnila rychlý noční manévr na vzdálenost 160 km a ráno byla zasazena do boje. Včasnou a rozhodnou činností byl nepřátelský protitúder úspěšně odrazen se značnými ztrátami pro nepřítel.

V soudobých podmínkách bude mít manévr protitankovými prostředky široké uplatnění. Zkušenosti z arabsko-izraelského konfliktu v roce 1973 potvrdily, že proti vzrůstající manévrovosti a bojové síle tankových vojsk musí stát rozhodný a rychlý manévr protitankových záloh a jednotkami raketometných systémů salvové palby.

Úspěch útočných operací frontů a armád jak v minulých válkách, tak v soudobých podmínkách bude v mnoha směrech záviset na včasné a spolehlivé zabezpečení zasazení druhých sledů a záloh do sražení. V průběhu Velké vlastenecké války, zvláště v jejím druhém a třetím období, věnovali velitelé a štáby zvláštní pozornost plánování manévru dělostřelectvem na směry zasazení druhých sledů a záloh. Přitom bylo vytvářeno takové uskupení dělostřelectva, které bylo schopné spolehlivě umlčet obranu nepřítelů, vybojovat palebnou převahu a zabránit vedení

protitúderů a protiztečí nepřátelských záloh při činnosti vojsk v operační hloubce, zvláště v období jejich přesunu a rozvinování na čarách zasazení do průlomu. Včas bylo proto plánováno nové podřízení dělostřeleckých svazků a útvarů zálohy vrchního hlavního velení ze sestavy pívního operačního sledu druhým sledům a rychlým skupinám. Ve svazech a svazcích byl kromě toho plánován a uskutečňován manévr dělostřelectvem do prostoru zasazení druhých sledů a záloh do sražení.

Je přirozené, že se tyto plány v průběhu operací upřeshňovaly v závislosti na bojové situaci. Dělostřelečtí velitelé a štáby po informaci o úkolu zabezpečovali včasny přesun dělostřeleckých svazků a útvarů na plánované čáry zasazení. Dělostřelectvo rychlých skupin nepřetržitě podporovalo jejich činnost soustředěnou palbou, napomáhalo rozvíjení útoku, společně s vojsky v útoku vedlo manévr k obejití uzlů odporu a k vyjití do boků a týlu nepřátelského uskupení.

Manévr dělostřelectvem v obraně je rozhodující podmínkou dosažení její pevnosti. Včasné jeho vedení zabezpečuje rychlé narůstání palby na nejvíce ohrožené úseky a vytváří výhodné podmínky k odrazení útoků sil nepřítelů, které jsou v převaze. Hlavním obsahem manévru dělostřelectvem v obraně je vytvoření silných uskupení k vedení protipřípravy, boji s dělostřelectvem nepřítelů a odrazení hromadných útoků jeho tanků a mechanizované pěchoty, dále k palebné přípravě a podpoře protiztečí a protitúderů a plnění jiných úkolů.

Jedním z příznaků aktivity obrany je **dělostřelecká protipříprava**, která vyžaduje dokonalou organizaci, včetně dovedného soustředění značného množství dělostřelectva a úzkém úseku fronty.

Ve Velké vlastenecké válce byla protipříprava uskutečňována v několika obranných operacích. Nejlepších výsledků dosáhla v obranném sražení u Kurska v roce 1943. V pásmu Středního frontu byla např. protipříprava vedena v celém pásmu 13. armády a na stycích s 48. a 70. armádou. K jejímu zabezpečení byl uskutečněn široký manévr dělostřelectvem a v důsledku toho na úzkém úseku v pásmu 13. armády bylo soustředěno 967 děl a minometů a 100 raketometů BM-13.

Při vedení obranných operací byla věnována zvláštní pozornost organizaci širokého manévru **dělostřeleckými protitankovými zálohami**, které byly vytvářeny ve všech vševojskových svazech, svazcích a útvech. Např. v bitvě u Kurska bylo v dělostřeleckých protitankových zálohách

Středního frontu a jeho armádách 86 % veškerého protitankového dělostřelectva, v zálohách Voroněžského frontu 59 %.

Protitankové dělostřelecké zálohy měly hodnotu od jednoho protitankového pluku do jedné až dvou protitankových brigád. Ve střeleckých divizích byly protitankové zálohy v hodnotě protitankové baterie až oddílu; byla začleňována i rota protitankových pušek. Jejich manévry byly plánovány podle několika variant z hlediska možné činnosti nepřítele. Značná pozornost byla věnována jeho přípravě a všestrannému zabezpečení.

V průběhu obranných sražení a bojů byl manévry dělostřelectvem uskutečňován k posílení jak vojsk, která působila na směrech hlavních úderů nepřítele, tak svazků a útvarů, které vedly protizteče a protiúderu.

Manévry dělostřelectvem, vedený s cílem jeho soustředění na rozhodujících směrech, byl na základě zkušeností možný jen za podmínky přesně organizovaného velení svazků a útvarů a zabezpečujícím silám a prostředkům. Velení spočívalo ve včasné přijetí rozhodnutí k jeho uskutečnění, stanovení cílů, složení a úkolů zúčastněného dělostřelectva a organizaci všestranného zabezpečení. Velení bylo realizováno na základě rozhodnutí vševojskového velitele a zahrnovalo celou činnost velitelů a štábů dělostřeleckých útvarů a svazků při přípravě a uskutečňování manévru. Bezprostředně jej řídil velitel a štáb dělostřeleckého svazu.

K velení dělostřelectvu v průběhu manévru byly zpravidla vyčleňovány operační skupiny z počtů dělostřeleckého štábu, který bezprostředně řídil manévry, a ze štábů svazků (útvarů), které se zúčastňovaly manévru. Mezi nejdůležitější úkoly těchto skupin patřily:

- sběr zpráv o nepříteli a vlastních vojscích,
- organizace rekognoskace určených prostorů soustředění a os přesunu do palebných postavení,
- zabezpečení velení pochodovým proudům za přesunu, zejména při překonávání nebezpečných míst,
- převzetí a rozmístění útvarů a jednotek.

Při převozu dělostřelectva po železnici skupiny zabezpečovaly organizaci nakládání, včasné vypravení vlaků podle grafikonu, převzetí, vykládání a zahájení přesunu proudů do určených prostorů.

Jedním z hlavních způsobů velení dělostřelectvu v průběhu manévru byl pravidelný osobní styk velitelů s podřízenými. K určování (upřesňování) úkolů a ke kon-

trole průběhu přesunu byly široce používány pohyblivé spojovací prostředky: letouny, motocykly a auta. Pro každý proud byly stanoveny příslušné signály k vydávání rozkazů a nařazení. K vedení proudů byli určováni důstojníci a organizováni předem stanovená místa velení k předávání a přijímání nařízení a hlášení.

Rádiové spojení za přesunu bylo na všech stupních zakázáno. V rámci maskování bylo využíváno jen na příjem signálů o vzdušném nebezpečí v systému PVO a k předávání krátkých radiogramů průzkumným orgánům. Linkové spojení bylo používáno zejména v prostoru velkých zastávek a denního odpočinku, v systému pořádkové služby, v prostorech nakládání a vykládání.

Ve Velké vlastenecké válce získalo sovětské dělostřelectvo značné zkušenosti z dovedného a rozhodného manévru dělostřeleckými uskupeními k jejich soustředování na hlavních směrech i k rozhodnému palebnému ničení nepřítele. Tyto zkušenosti neztratily na svém významu ani v soudobých podmínkách.

Vojenskotechnická revoluce v poválečném období způsobila zásadní změny ve výzbroji a bojové technice, v charakteru vedení války a metodách bojového použití dělostřelectva. V souvislosti s tím v nové podobě vyvstala problematika manévru dělostřelectvem v jeho velení.

Bojová praxe minulé války ukázala, že velké množství dělostřelectva, soustředěné v malých prostorech, sehrálo důležitou úlohu při úspěšném plnění úkolů a dosažení cílů operace a boje, zejména při průlomu nepřátelské obrany. Podobná koncentrace dělostřelectva v omezeném prostoru v soudobých podmínkách může být spojeno s rizikem značných ztrát. Jestliže dříve bylo dosahováno hromadění palby hlavně soustředováním dělostřeleckých sil a prostředků na úseky průlomu manévrem jejich bojovými sestavami a palbou (a to jen v taktickém rozsahu), pak dnes v souvislosti se zvětšením dálky střelby dělostřelectva nabývá na zásadním významu soustředování palby na zvolených směrech manévrem palbou.

Nebezpečí použití jaderných zbraní a dalších efektivních prostředků ničení nepřítelem má za následek nutnost přijímat opatření ke zvýšení odolnosti dělostřelectva jeho rozptýlením, k dovednému využívání ochranných vlastností terénu a snížení doby v palebných postaveních. Přípravu k plnění palebných úkolů a or-

ganizaci součinnosti je nutné řešit dříve, a to do doby zaujetí bojových sestav.

V soudobé válce bude dosahováno převahy v silách a prostředcích nad nepřítelem především dalším zvyšováním mobility pozemních vojsk a používáním kvalitativně nových prostředků ozbrojeného zápasu, zejména raketových jaderných zbraní, využíváním nových druhů kazetové munice a munice s velkoplošným účinkem, raketometných systémů salvové palby, zvyšováním délky a přesnosti střelby, mohutnosti a účinnosti palby všech druhů zbraní. V útoku je účelné soustřeďovat hlavní úsilí na úzkých úsecích a vytvářet tam značnou převahu sil — až šestinásobnou včetně dělostřelectva.

Vysoká manévrovost vojsk a dynamika soudobé operace (boje) vyžaduje velký význam manévru dělostřelectvem, který je jedním z hlavních prostředků palebného ničení nepřítele. Proto značná pozornost je věnována zvyšování manévrových možností polního dělostřelectva. Prostředky palebné podpory musí být stejně mobilní jako síly, které podporuje. Mobilnost dělostřelectva má rozhodující význam pro udržení celistvosti bojových sestav. Nemá náhodou, že např. v armádách států NATO se aktivně rozvíjí samohybné dělostřelectvo, které je schopné ve všech podmínkách působit v bojových sestavách vojsk v útoku a přesunovat se v těžko dostupném terénu.

Dále pokračuje zdokonalování i tažného dělostřelectva. Zahraniční specialisté dospěli k závěru, že tažená děla jsou více přizpůsobena pro daleké přesuny i k bojovým podmínkám v členitém terénu. V současné době se v řadě kapitalistických států připravuje výroba těchto nových děl. Byly zavedeny 155 mm houfnice FH-70, FH-77, XM-198, které se mohou přesunovat rychlostí přesunu 80 km.h⁻¹.

V soudobých operacích se bude více než v minulosti používat manévru dělostřelectvem vzduchem. Může být rychle přepravováno letouny a vrtulníky k posílení vojsk na jednotlivých směrech, obklíčených uskupení atd. Efektivním prostředkem zabezpečení manévru protitankovými zálohami jsou dopravní vrtulníky. Např. ve válce ve Vietnamu byly dělostřelecké baterie amerických vojsk přepravovány vrtulníky přes těžko dostupné úseky džungle a rýžová pole do prostorů plánovaných palebných postavení. Po splnění palebných úkolů byly stejným způsobem přemísťovány do nového prostoru.

Nejvyšší strategické mobility pozemních vojsk, včetně dělostřelectva, je mož-

né dosáhnout vzdušnou přepravou. Např. podle hodnocení amerického vojenského velení může být přesunuta do Evropy část dělostřelectva na letounech C-5 za několik hodin. To podmiňuje růst úlohy manévru dělostřelectvem vzduchem. Má řadu nepochybných předností. Mezi hlavní patří velká pružnost, rychlost a překvapení. Tyto kvality nabývají na zvláštní důležitosti zejména při přepravě dělostřelectva v průběhu bojové činnosti v horách, při překonávání širokých vodních překážek, zamořených a zatopených úseků, zničených prostorů, závalů, požárů a dalších těžko dostupných úseků terénu pro tažené dělostřelectvo.

Vysoká tempa soudobé bojové činnosti vyžadují poměrně časté přemísťování dělostřeleckých útvarů a jednotek. Musí být uskutečňováno v souladu s plněními úkolů, tempy útoku vojsk, na základě zhodnocení délky střelby dělostřeleckých systémů, rychlosti jejich přemísťování a doby potřebné na rozvinování. **Velení manévru dělostřelectvem** proto má v současné době významné místo při organizaci bojové činnosti. V obecné formě, tak jako dříve, bude organizováno na základě rozhodnutí vševojskového velitele, a to rozdělením a novým podřízením organických a přidělených posilových dělostřeleckých útvarů a jednotek, efektivním využíváním protitankových záloh v souladu se vzniklou situací. Důležité místo budou mít otázky zabezpečení včasného manévru v podmínkách velkých zničených, zatopených a zamořených prostorů.

Dělostřelečtí velitelé a štáby taktického stupně budou bezprostředně řídit manévry dělostřelectvem a palbou v průběhu boje s prostředky jaderného napadení a dělostřelectvem nepřítele, při zabezpečování boků, styků a mezer i při plnění jiných úkolů ve prospěch hlavního uskupení vojsk.

Správné počáteční rozdělení dělostřelectva zabezpečí úspěšné řešení všech vzniklých úkolů bez dalšího náročného přeskupování a složitého manévru, přiznivě ovlivní organizaci velení vytvořeného dělostřeleckého uskupení v průběhu boje. Centralizované velení je nutné používat jen vzhledem k dělostřeleckým útvarům nebo skupinám, které zůstaly v přímé podřízenosti daného dělostřeleckého velitele (náčelníka). Větší část dělostřelectva je účelné podřídit velitelům vševojskových svazků (útvarů) prvního řádu, kteří budou řídit jeho manévry v boji.

Analýza zkušeností z Velké vlastenecké války, lokálních válek a soudobých názorů na organizaci a vedení manévru dělo-

střelectvem umožňuje tak udělat některé závěry.

1. V soudobé válce značně vzroste úloha manévru dělostřelectvem v důsledku rychlého průběhu boje, náhlých změn situace a s tím spojeného soustředování úsilí z jednoho směru na druhý. Organizace a uskutečnění manévru bude ovšem značně složitější.

2. Zámysl manévru musí být velmi jednoduchý a musí předvídat vytvoření dostatečně silného uskupení dělostřelectva na zvoleném směru, které zabezpečí požadovaný stupeň palebného ničení nepřítele i potřebné podmínky k dosažení stanovených cílů operace.

3. Zkušenosti z války svědčí o tom, že k úspěšnému a utajenému vedení manévru jsou nutné:

- centralizace při řešení otázek přípravy, velení a zabezpečení přesunu velkých uskupení dělostřelectva,
- neustálá pohotovost vševojskových a

dělostřeleckých štábů k organizaci manévru v krátké době, rychlému a přesnému plánování s přihlédnutím k fyzicko-geografickým a klimatickým podmínkám válčiště, ročního období a konkrétním zvláštnostem terénu,

— vysoká úroveň pohotovosti dělostřeleckých útvarů a jednotek k vedení nenadálého a rychlého manévru různými způsoby,

— dovedné uskutečnění organizačních opatření v rámci přípravy dělostřeleckých útvarů a jednotek k manévru, zejména při jeho uskutečňování kombinovaným způsobem,

— všestranná pozornost velitelů a štábů při organizování všestranného zabezpečení,

— přesně organizovaná pořádková a regulační služba,

— podrobné rozpracování a přísné plnění opatření v oblasti maskování,

— dobrá organizace velení, zejména zabezpečení spolehlivého spojení.

Způsoby přípravy a vedení soudobých operací ve srovnání s minulou válkou se značně změnily. To vyžaduje v teorii a praxi vojenského umění řešit nové problémy organizace a zabezpečení širokého manévru dělostřelectvem. Hledání efektivních způsobů řešení je jedním z nejdůležitějších úkolů vševojskových a dělostřeleckých velitelů a štábů.

СОДЕРЖАНИЕ

Капитан Вратислав Элиаш

За последовательную реализацию III съезда ССМ 3

Автор разбирает главные задачи организации Социалистического Союза Молодежи, объясняет три главнейшие мероприятия в деятельности ССМ: развитие активности и инициативы, примерность при выполнении военных обязанностей, а также углубление отношений к науке и технике.

Подполковник Ян Коваржчик, кандидат философских наук

К некоторым теоретическо-методологическим вопросам марксистско-ленинского понятия основного закона войны 9

Автор в основных чертах разбирает некоторые методологические исходные пункты исследования главного закона войны, указывает развитие мнений о его понятии, а также решение этих вопросов в советской военно-философской печати.

Майор Франтишек Кноблех

Совместное усилие командира и партийной организации в укреплении дисциплины 13

Автор, исходя из требований XVI съезда КПЧ, постановлений Политического бюро КПЧ, а также из основных документов МНО и ГПУ ЧНА, показывает командирскому составу и членам комитетов КПЧ возможный путь, как достичь высшего уровня военной дисциплины в подразделениях и частях.

Майор Ян Бузалка, кандидат философских наук

Некоторые педагогическо-психологические вопросы сплочения коллектива офицеров полка 18

Автор разбирает характеристические особенности и важнейшие предпосылки успешности в работе коллектива офицеров. Особое внимание он уделяет педагогическим аспектам и работе в войсках.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Вацлав Роучка

Особенности подготовки и ведения наступательной операции войсками коалиционного состава 23

Автор статьи разбирает некоторые особенности подготовки и ведения боевых действий группировками войск коалиционного состава, обращая внимание на: уровень подготовки личного состава командований, боевой опыт командиров и штабов, материально-техническое оснащение, боевые возможности войск, их организационную структуру, а также подготовку Страны к войне.

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук, доцент

К оперативной подготовке генералов, офицеров и штабов 28

Автор статьи анализирует опыт и некоторые знания отдельных форм и методов организации и проведения подготовки генералов и офицеров высших штабов.

Подполковник Франтишек Коржистек, кандидат военных наук	
Место и роль замысла в методике работы командира и штаба общевойсковой дивизии	39
Автор разбирает диалектику единства процесса подготовки обоснованного решения и методы военно-научного опознавания. Он указывает место и роль замысла в боевой деятельности войск с точки зрения методики работы командира и штаба в полевых условиях.	
Полковник Мирослав Шкоп	
К оценке боеспособности соединений и частей	44
Автор статьи разбирает оценку боеспособности соединений и частей с точки зрения практического применения при разработке и проведении тактических и оперативных учений. Он указывает на возможности применения математического модели при решении этих вопросов.	
Полковник Йиржи Дивинш	
К руководству разведкой	49
Автор статьи, исходя из организации, функции и деятельности пункта управления начальника разведки общевойсковой армии, разбирает содержание работы и задачи отдельных групп этого пункта, особенно в области анализа действий противника.	
Генерал-майор Йосеф Стржеха	
Военно-научная конференция ПВО Страны	51
Автор статьи на основе итогов военно-научной конференции разбирает практические мероприятия в методике подготовки отдельных видов войск ПВО Страны, организацию и обеспечение управления, связи и взаимодействия.	
Генерал-майор Ладислав Томечек	
Уничтожение средств воздушного нападения противника войсками ПВО фронта	58
Автор статьи, исходя из характеристики средств воздушного нападения противника, разбирает возможности войск ПВО фронта в бою с его крылатыми ракетами, а также ведение боевых действий войск ПВО с армейской авиацией противника.	
Полковник Йосеф Жалковски, кандидат военных наук, доцент	
Значение очередности выполнения работ в инженерном обеспечении боя и операции	63
Автор статьи, исходя из отдельных положений уставов ЧНА, объясняет некоторые понятия в области войсковой фортификации, подчеркивает значение этих работ в современных условиях, роль командиров и инженерных начальников, а также разбирает характеристику отдельных инженерных мероприятий.	
Полковник Мирослав Лакомы, доцент полковник Милош Земан, кандидат военных наук, доцент	
Химическое обеспечение обороны мсд в горно-лесистой местности	66
Авторы статьи разбирают особенности химического обеспечения обороны в горно-лесистой местности, обращая особое внимание на определение ядерных взрывов, радиационную и химическую разведку, специальную обработку, а также химическое материально-техническое обеспечение.	
ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ	
К проблематике маневра силами и средствами	71
- Опыт из рейдовых действий фронтовых и армейских подвижных групп - Некоторые вопросы охвата противника по воздуху - Маневр артиллерией	